תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה. תימה דאמר בספ"ק דב"ק (דף י"ז.) ר' יוחנן משי ידיה ומנח תפילין והדר אמר לן קייס אמרינן לימד לא אמרי' ופריך והא אמר מר גדול תלמוד תורה שהתלמוד מביא לידי מעשה [6] פירש בקונטרס מי נתלה במי קטן נתלה [7] בגדול[8] וא"כ כיון דאמר קייס כל שכן לימד שאינו חשוב כל כך אלמא מוכח התם מהכא דמעשה גדול וי"ל דהתם הכי פי' והדר אמר לן קייס אמרינן [9] לימד לא אמרינן[10] ופריך התם והאמר מר גדול תלמוד שמביא לידי מעשה [11] ס"ל היאך קייס אם לא לימד[12] וכיון שאנו אומרים לו קייס הכי [13] אומרים לו לימד ואת אמרת קייס אמרינן לימד לא אמרי' ומשני הא למיגמר הא לאגמורי כלומר למגמר לדידיה ודאי מעשה עדיף אבל לאגמורי אחרינא ודאי עדיף טפי ממעשה[14] והלכך לימד לאחריני לא אמרי' וי"מ דאדם שלא למד עדיין ובא לימלך אם ילמוד תחילה או יעסוק במעשה אומרים לו למוד תחלה לפי שאין עם הארץ חסיד [15] אבל אדם שלמד כבר המעשה טוב יותר מלימוד [16]:

אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה. והא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת לא.) כשמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה היינו דווקא לענין שאלה שאולין לו על משא ומתן[17] אבל מ"מ נפרעים ממנו תחלה על שלא קבע עתים לתורה[18]: **ויש אומרים אף פסול לעדות.** פירש בקונטרס הואיל ואינו מקפיד על עצמו אינו בוש לזלזל בעצמו [19] ולפסול וקשה אמאי פסול לעדות הוא הא אמרינן בירושלמי [20] ר"ש בר בני הוה אכיל בשוקא חזיה ר"מ אמר לו אין שבת לתלמיד לאכול בשוק משמע דלאחר אין קפידא ופי' ר"ח דהכא מיירי שחוטף ואוכל וא"ת אם כן פשיטא דפסול דגזלן הוא[21] וי"ל שחוטף פחות משוה פרוטה אי נמי שגזל דבר שאינו מקפיד עליו והר"ל אליבא דמפרש כגון שהלך אצל המוכרים וטועם משל כולם מעט מעט[22] כאילו רוצה לקנות מהם ואיכא השתא [23] שקורין בלג שדומה לבלג [24] אוכל כאן מעט וכאן מעט וא"ת פירש דאוכל בשוק היינו שאוכל סעודה דפת דגנאי יותר[25]:

הדרן עלך האשה נקנית

מסובין בעלית בית נתזה בלוד נשאלה שאילה זו בפניהם תלמוד גדול או מעשה גדול נענה רבי טרפון ואמר מעשה גדול נענה ר"ע ואמר [1]תלמוד גדול נענו כולם ואמרו [2]תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה תניא רבי יוסי אומר גדול תלמוד שקדם לחלה ארבעים שנה לתרומות ולמעשרות חמשים וארבע לשמיטים ששים ואחת ליובלות מאה ושלש מאה ושלש מאה וארבע הויין קסבר יובל [3]מתחילתו הוא משמט וכשם [4]שהלימוד קודם למעשה כך דינו קודם למעשה כדרב המנונא [5]דאמר רב המנונא [6]אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה שנאמר [6]פוטר מים ראשית מדון וכשם שדינו קודם למעשה כך שכרו קודם למעשה שנאמר [7]ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו: כל שאינו לא במקרא ולא במשנה: א"ר יוחנן [8]ופסול לעדות ת"ר [9]האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב ויש אומרים פסול לעדות אמר רב אידי בר אבין [10]הלכה כיש אומרים דרש בר קפרא רגזן לא

[1]יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה שנאמר [2]וחוטא אחד יאבד טובה הרבה בשביל חטא יחידי שחטא אובד ממנו טובות הרבה ר' אלעזר בר' שמעון אומר לפי [3]שהעולם [4]נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות [5] עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה שנאמר וחוטא אחד כו' בשביל חטא יחידי שעשה זה אבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה ר"ש בן יוחי אומר [6]אפילו צדיק [7]גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות שנאמר [2]צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו [8]ואפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירים לו [9]שוב רשעו שנאמר ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו וניהוי במחצה עונות ומחצה זכיות אמר ריש לקיש [10]בתוהא על הראשונות: **מתני'** [11]כל שישנו במקרא ובמשנה ובדרך ארץ לא במהרה הוא חוטא שנאמר [3]והחוט המשולש לא במהרה ינתק [12]וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן היישוב: **גמ'** [13][14]אמר רבי אלעזר ברבי צדוק למה צדיקים נמשלים בעולם הזה לאילן שכולו עומד במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה נקצץ נופו כולו עומד במקום טהרה כך הקב"ה מביא יסורים על צדיקים בעולם הזה כדי שיירשו העולם הבא שנאמר [4]והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד ולמה רשעים דומים בעולם הזה לאילן שכולו עומד במקום טומאה ונופו נוטה למקום טהרה נקצץ נופו כולו עומד במקום טומאה כך הקב"ה משפיע להן טובה לרשעים בעולם הזה כדי לטורדן [15]ולהורישן למדריגה התחתונה שנאמר [5]יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות: [16]וכבר היה רבי טרפון וזקנים

לפי שהעולם נידון אחר רובו כו'. יראה אדם עצמו כאילו אדם עצמו כאילו שקול. כל העולם [9] כמחצה לזיקים וחסידים ומחצה רשעים וכאילו מעשיו שקולים כמחצה על מחצה עשה מצוה אחת נמצאו זכיותיו מכריעין ונמצא לזיק ועל ידו כל העולם הוכרע להיות רובן לזיקים: **ויהיו.** לזיק שמרב כמחצה עונות וכמחצה זכיות ונמה אידב את הראשונות: **בטוחה.** מתמרט על כל הטובות שעשה: **למה צדיקים דומים בעולם הזה.** ביסורין הבאים עליהם: **ונופו.** כלומר מעט ממנו: **נקצץ.** ממנו נופו: **כך.** נפרעין מן הצדיקים [10] מעט עונות שבידם ונמצאו כולם נקיים: **ולמה רשעים דומין בעולם הזה.** בטובה שמשפיעים להם: **נופו.** מעט ממנו אף אלו יש בידם מעט טובות וזכיות: **נקצץ נופו.** קבלת שכרם היא קצילת נופם: **למדרגה.** אשלוויי"ל. כדרך שעושין מדרגות לחרילין שסביבות המגדלים כשמגביהי' קרקעיתן: **יש דרך ישר לפני איש.** כשרואין הרשעים שלותן גרמית לדרכם בעוייהם ישרה ואחריתה של אותה שלוה הזמנת דרכי מות [17] היתה: **ביום נשוה.** שם אמיש: **שהתלמוד מביא לידי מעשה.** נמצאו שניהם בידו: **גדול תלמוד תורה שקדם לחלה ארבעים שנה.** כשיצאו ממצרים נתנה להם תורה בחדש השלישי ובחלה לא נתחייבו עד שנכנסו לארץ דכתיב [18] בבאכם ואמר מר (ספרי פ' שלח לך) משוה ביאה זו מכל ביאות שבתורה דכתיב בהו כי תבאו וכאן נאמר בבאכם משנכנסו לה ובתרומות ומעשרות לאחר כיבוש וחילוק דכתיב [19] תבואת זרעך שיהא כל אחד מכיר חלקו והן י"ד שנים הרי נ"ד ומשם התחילו למנות שמיטין דתמרינן בערכין (דף יב:) ועשו שמיטה לסוף שבע הרי ס"א שנים ולסוף נ' עשו יובל הרי ק"ג: **מחחילתו משמט.** מתחילת השנה מיו"כ [20] עבדים נפטרים ושדות חוזרות ועדיין לא עברו אלא מ"ט אבל שביעית אינה משמטת אלא בסופה [21] דכתיב (דברים טו) מקץ שבע שנים [22] לסוף שבע שנים כל שנה שביעית במנין ס"א: **שחילת דינו.** ליום הדין תחילת תביעות שעליו מפני מה לא עסקת בתורה: **פוטר מים.** הפורק עול תורה ראשית מדון הוא תחילת דינו ואין מים אלא תורה [23] דכתיב (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים: **וכשם שדין.** פורענות תורה קודם לדין פורענות מעשה כך שכרו אם עסק בתורה קודם לשכר מעשה: **נעבור ישמרו חוקיו.** ואמר מר לעיל (דף נ.) תשמרון זו משנה: **יצלורו.** יקיימו: **ופסול לעדות.** דכיון שאינו מן היישוב אין מקפיד על עצמו ואין לו בושת פנים. וכן האוכל בשוק הואיל ואין מקפיד על כבודו אינו בוש לזלזל בעצמו וליפסל: לא

[1] בית נתזה. שם האיש. שהתלמוד מביא לידי מעשה. כלומר שמי שירדע התורה עושה המצות ורחא מן החטאים בשלימות, אבל מי שלא ידע התורה לא יעשה זה כראוי, כאמרם [אבות פ"ב מ"ה] אין בור יראא חטא ואין עם הארץ חסיד. מצורף לזה [ראה הקדמת הרמב"ם לפירוש המשנה] שבא לרמוז שהחכם מצד חכמתו יגיע אל המעשה השלם והטוב והוא קנין המדות הטובות והממוצעות, ומי שהוא בעל תכונות טובות לבד לא יגיע אל החכמה מצד התכונות הטובות וגם מעשיו שהוא עושה אינם על דרך נכונה ולא על דרך אמת, כמו שאז"ל [שם] אין בור יראא חטא ולא ע"ה חסיד, שאין לו מדע שידע המעשים שיהיו טובים מצד עצמם ועל כן כתוב בתורה [ראה דברים ה, א] ולמדתם ועשיתם, הוי לימוד החכמה קודם למעשה.

[2] בצדקתו הצילנו ביום פשעו. [3] בשביל חוט המשולש לא יבטל. [4] ראשיתך מצער. [5] ישר לפני איש. [6] אלא אם כן מקיים מצוה אחת. [7] אבל אם עבר עבירה אחת. [8] אבל אם עבר עבירה אחת. [9] אבל אם עבר עבירה אחת. [10] אבל אם עבר עבירה אחת. [11] אבל אם עבר עבירה אחת. [12] אבל אם עבר עבירה אחת. [13] אבל אם עבר עבירה אחת. [14] אבל אם עבר עבירה אחת. [15] אבל אם עבר עבירה אחת. [16] אבל אם עבר עבירה אחת. [17] אבל אם עבר עבירה אחת. [18] אבל אם עבר עבירה אחת. [19] אבל אם עבר עבירה אחת. [20] אבל אם עבר עבירה אחת. [21] אבל אם עבר עבירה אחת. [22] אבל אם עבר עבירה אחת. [23] אבל אם עבר עבירה אחת. [24] אבל אם עבר עבירה אחת. [25] אבל אם עבר עבירה אחת.

עין משפט נר מצוה

תכד א מיי' פ"ג מהל' תשובה הלכה ד:
תכה ב מיי' שם הל' ג:
תכו ג מיי' שם הלכ' ג:
תכז ד מיי' שם [פ"ח הל"ג] ופ"ג הל' ח:
תכח ה מיי' שם פ"ג הלכה ג:
תכט ו מיי' פי"ח מהל' עדות הלכה ח סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סימן לד סעיף ח:
תל ז מיי' פ"ג מהל' ח"מ הלכה ג ופ"ח שם הלכה ג טוש"ע י"ד סימן רמו סעיף יח:
תלא ח מיי' שם פ"ג הלכה ה טוש"ע שם סעיף יט:
תלב ט מיי' פי"ח מהל' עדות הלכ' ח סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף יח:
תלג י מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף יח:

תורה אור השלם

1. טוֹבָה חָכְמָה מִכְּלֵי קָרֶב וְחוֹטֵא אֶחָד יְאַבֵּד טוֹבָה הַרְבֵּה:
קהלת ט יח
2. וְאַתָּה בֶּן אָדָם אֱמֹר אֶל בְּנֵי עַמֶּךָ צִדְקַת הַצַּדִּיק לֹא תַצִּילֶנּוּ בְּיוֹם פִּשְׁעוֹ וְרִשְׁעַת הָרָשָׁע לֹא יִכָּשֵׁל בָּהּ בְּיוֹם שׁוּבוֹ מֵרִשְׁעוֹ וְצַדִּיק לֹא יוּכַל לִחְיוֹת בָּהּ בְּיוֹם חֲטֹאתוֹ:
יחזקאל לג יב
3. וְאִם יִתְקְפוּ הָאֶחָד הַשְּׁנַיִם יַעֲמֹדוּ נֶגְדּוֹ וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק:
קהלת ד יב
4. וְהָיָה רֵאשִׁיתְךָ מִצְעָר וְאַחֲרִיתְךָ יִשְׂגֶּה מְאֹד:
איוב ח ז
5. יֵשׁ דֶּרֶךְ יָשָׁר לִפְנֵי אִישׁ וְאַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי מָוֶת:
משלי יד יב
6. פּוֹטֵר מַיִם רֵאשִׁית מָדוֹן וְלִפְנֵי הִתְגַּלֵּע הָרִיב נְטוֹשׁ:
משלי יז יד
7. וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִרָּשׁוּ:
תהלים קה מד

מוסף רש"י

בתוהא על הראשונות. המתמרט על הלקוח הראשונות שעשה (יחזקאל ג כ). **תחילת דינו.** לענות לנוח, **על דברי תורה.** שלא עסק בתורה (סנהדרין ז.). **פוטר מים.** שפוטר התורה מעליו הוא ראשית מדונו, תורה נמשלה למים דכתיב (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים (סנהדרין שם). **הדרן עלך האשה נקנית**

מוסף תוספות

א. על הזקיהו מלך יהודה שכשמת הביאו ספר תורה והושיבוהו על מיטתו אמרו קיים זה מה שכתוב בזה. ריטב"ש. ב. וכיון שתורה התלמוד במעשה אלמא מעשה עדיף. ריטב"ש. ג. ולא מסיק אדעתיה השתא לחלק בין למד ללימוד. תוס' כ"ק יז. ד. שמביא את הרבים לידי מעשה כשמלמדם. שם. ה. ואח"כ קבעת עיתים לתורה. תוס' קנהלין ז. ו. והכי דריש ליה לקרא תחילת גילוי דינו במה שנעשו מדברי תורה. תוס' קנהלין ז. ז. ואפי' אכלו בבית גזלן הוא. תוס' הרא"ש. ח. ומערים כההיא דאמרינן בשבת פ' מפנין (שבת קכט.) לענין הקזה. שם. ט. כמו אנו לוורין ואוכלין ואוכל אצל חמיו ביהודה (כתובות יב.) דגנאי הוא טפי בפת כשאוכל ומברך בשוק. שם. ההוא דירושלמי בפירות ולתלמיד חכם הוא גנאי ולא לאחר. ריטב"ש. **הדרן עלך פרק האשה נקנית**

מסורת הש"ס

א) תוספתא דקדושין פ"א הי"ח, ב) שם [ע"ש], ג) [כנס"י, דפו"ר, וע"י: שוס רשע שנאמר], ד) שם, ה) אבות דר"נ פרק לט [ע"ש], ו) [כל מימרא זו עד וכבר היה שיך לקונית שלפני המשנה. ועיין מהרש"א ופנ"י], ז) [כנס"י: ולהורידן], ח) ספרי פ' עקב, ט) נ"ק יח: מגילה כח., י) [ר"ה ח: ערכין כח:], כ) [בדפו"ר וע"י: שהתלמוד], ל) סנהדרין ז. שבת לא., מ) [מס' ד"א פ"י], נ) [בע"י: מתלה], ס) [שם: מישטון], ע) [שם: היא ומלכל"ל (רש"ש)], פ) [במדבר טו, יח], צ) [דברים יד, כב], ק) [ר"ה ח ע"ב], ר) [ערכין כח ע"ב], ש) [שם נוסף: תעשה שמיטה], ת) [תענית ז ע"א], א') [בדפו"ר: ופיכן], ב') [תענית ז ע"א], ג') [בע"י: למד, וכן בסמוך כמה פעמים וכן הוא בדפו"ר], ד') [בדפו"ר וע"י נוסף: אמן], ה') [אבות פ"ב מ"ה], ו') [עי' תוס' ב"ק יח. ד"ה והאמר], ז') [וע"ע תוס' סנהדרין ז.], ח') [בדפו"ר: וליפסל. וכ"ה ברש"י וכל"ל], ט') [המעשרות פ"ג ה"ב], י') [בע"י: שקלו], כ') [בע"י: האוכל], ל') [לגמרא],

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' עבר עבירה אחת וכו' נ"ב עיין שו"ת הר"י לבית הלוי סי' לה ודו"ק:

לעזי רש"י

אשלוויי"א [אישלייר"א]. מדרגות.

תוס' ר"י הזקן

בית נתזה. שם האיש. שהתלמוד מביא לידי מעשה. כלומר שמי שירדע התורה עושה המצות ורחא מן החטאים בשלימות, אבל מי שלא ידע התורה לא יעשה זה כראוי, כאמרם [אבות פ"ב מ"ה] אין בור יראא חטא ואין עם הארץ חסיד. מצורף לזה [ראה הקדמת הרמב"ם לפירוש המשנה] שבא לרמוז שהחכם מצד חכמתו יגיע אל המעשה השלם והטוב והוא קנין המדות הטובות והממוצעות, ומי שהוא בעל תכונות טובות לבד לא יגיע אל החכמה מצד התכונות הטובות וגם מעשיו שהוא עושה אינם על דרך נכונה ולא על דרך אמת, כמו שאז"ל [שם] אין בור יראא חטא ולא ע"ה חסיד, שאין לו מדע שידע המעשים שיהיו טובים מצד עצמם ועל כן כתוב בתורה [ראה דברים ה, א] ולמדתם ועשיתם, הוי לימוד החכמה קודם למעשה.

ירושלמי [פסחים פ"ג ה"ז]. וכבר נמנו התלמוד קודם למעשה. רבנן דקסרי אמרי הדא דתימר (בישישים חכמה) [בשיש שם] מי שיעשה, אבל אין שם מי שיעשה המעשה קודם לתלמוד. ע"כ. פי' זה הירושלמי מיירי במצוה עוברת שמפסיק תלמודו מפני המצוה העוברת הואיל ואין שם מי שיעשנה ואח"כ חוזר לתורתו כמו שביארנו במועד קטן פ"ק. וראש הירושלמי, ר' אבהו שלח לבריה למגמר בטבריא שלחו ליה ואמרו ליה גומל חסד הוא, כלומר מניח תורתו לעשות לויה לכל המתים, שלח ליה המבלי אין קברים בקסרי שלחתיך [1] בטבריא. וכבר נמנו התלמוד קודם למעשה וכו', דמשמע שפי' זה הירושלמי הוא כמו שפירשנו, דהא ר' חנינא היה מניח תלמודו שהיה עוסק בתורה מפני לריית המת שהיא מצוה עוברת וגער בו אביו מפני שהיו שם אחרים שמלוין את המת. ובגמרין פרק בני העיר [מגילה כט, א] מתבאר דין מבטלין ת"ת להוצאת המת כמו שביארנו שם תכלית הביאור. **פוטר מים.** פורק עול תורה, ראשית מדון הוא תחלת דינו. **פסול לעדות.** דהואיל ואינו מן היישוב אינו מקפיד על עצמו ואין לו [בושת] פנים.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לא עלתה בידו אלא רגזנותא ולאדם טוב מטעימים אותו מפרי מעשיו [6]וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ דור הנאה ממנו שנאמר [1]ובמושב מושב לצים לא ישב מושבו מושב לצים:

הדרן עלך האשה נקנית

האיש [א]מקדש בו ובשלוחו [ב]האשה מתקדשת בה ובשלוחה [ג]האיש מקדש את בתו בשהיא נערה בו ובשלוחו: **גמ'** השתא בשלוחו מקדש בו מיבעיא אמר רב יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו כי הא [ד]דרב ספרא [ה]מחריך רישא רבא [ו]מלח שיבוטא איכא דאמרי בהא איסורא נמי אית בה כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב [ז]אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו [2]ורחמנא אמר [3]ואהבת לרעך כמוך וכי איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר האשה מתקדשת בה ובשלוחה השתא בשלוחה מיקדשא בה מיבעיא אמר רב יוסף [ח]מצוה בה יותר מבשלוחה כי הא דרב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא אבל בהא איסורא לית בה כדר"ל [ט]דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו: האיש מקדש את בתו בשהיא נערה: כשהיא נערה אין כשהיא קטנה לא מסייע ליה לרב [י]דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי אלעזר [יא]אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה: שליחות מנלן דתניא [3]ושלח מלמד [יב]שהוא עושה שליח ושלחה [יג]מלמד שהיא עושה שליח [4]ושלח ושלחה [יד]מלמד שהשליח עושה שליח אשכחן בגירושין בקידושין מנלן וכ"ת דיליף מגירושין מה לגירושין שכן ישנן בעל כרחה אמר קרא [5]ויצאה והיתה [טו]מקיש הויה ליציאה מה יציאה משוי שליח אף הויה נמי משוי שליח ואלא הא דתנן [טז]כ[יז]האומר לשלוחו צא תרום תורם כדעת בעל הבית ואם אינו יודע דעת בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים

פיחת

האיש מקדש בו ובשלוחו. בגמ' ילף לה: **כשהיא נערה.** וכ"ש כשהיא קטנה אם קבל [ט] קידושין מקודשת. והאי דנקט נערה אורח אגדה אשמועינן דקטנה לכתחלה לא כדמפרש בגמ': **גמ' מצוה בו יותר מבשלוחו.** דכי עסיק גופו במצות [ט] מקבל שכר טפי: **מחריך רישא.** לכבוד שבת: **שיבוטא.** דג: **בהא איסורא נמי איכא.** אם יכול לקדש בעצמו וקידש ע"י שליח דמצוה שיראנה שמא תתגנה עליו: **וכי איתמר דרב יוסף.** דאמר מצוה הוא דאיכא ולאו איסורא אסיפא איתמר: **אבל בהא.** אע"פ שלא דאמתא בו איכא איסורא לומר שמא תראה בו דבר מגונה: **דאמר ר"ל טב למיתב טן דו.** משל הוא שהנשים אומרות על בעל כל דהו שהוא טוב לשבת עם שני גופים משבת אלמנה: **טן.** גוף: **דו.** שנים. ואי קשיא ה"נ גבי דידה איכא איסורא כי יהיב [ט] קידושין לשלוחה ולא חזי לה אין הכי נמי ומיהו מתני' בדידה קאמר דהיא מיקדשא בה ובשלוחה הלכך הא דתנא בה למצוה אשמועינן אבל איסורא לגבי דידה ליכא אבל ריש"ל דאיירי בדידיה תנא בו משום איסורא: **ושלח.** בגירושין כתיב ושלחה מביתו ומדלא כתב וגירשה ללמדינו בא שהאיש עושה שליח להוליך גט לאשתו: **מלמד שהאשה עושה שליח.** לקבל גיטה קרי ביה ושלחה [טז] לא מפיק ה"א: **ושלח ושלחה.** שני פעמים נאמר בענין: **שכן ישנן בעל כרחה.** הלכך אינהו נמי על ידי שליחות: **תורם כדעת בעל הבית.** לפי מה שהוא מכיר בעל הבית אם עינו יפה או עינו רעה. עין יפה אחד מארבעים עין רעה אחד משפיע [ט] שהתרומה לא נאמר בה שיעור מפורש אלא נאמר דגנך (דברים יח) ואפילו כל שהוא:

פיחת

לשון ר"ח דתניא שלח מלמד שעושה שליח פירוש ושלחה מביתו אחרון הוה ליה למיכתב ונתן בידה ולמה כתב שלח לומר שעושה שליח הוסיף ה' דכתיב ושלחה מלמד שהיא עושה שליח ושלחה הוסיף ו' עוד מלמד שהשליח עושה שליח: **תורם כדעת בעל הבית.** פירוש לפי מה שמכיר בבעל הבית עינו יפה או עינו רעה ויש בתרומה שלש מדות לפי שלא נאמר בה שיעור מפורש אלא נאמר דגנך דמשמע כל שהוא ובירושלמי [ט] מפרש להו מ"ר לוי בינונית מ' מן החמשים ונפקא ליה מתרומת מכס דכתיב (במדבר לא) וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים כל מה שאתה אוחז אחוז מ' מחמשים וכמו שמצינו תרומת מכס אחד מחמשים אף כל תרומה תורם אחד מחמשים וזו מדה בינונית ועין רעה אחד משפיע ונפקא ליה מקרא דכתיב (יחזקאל מה) ששת האיפה מחומר החטים וששתם האיפה מחומר השעורים וחומר הוי שלשים סאין ואיפה ג' סאין נמצא ששת האיפה עולה חצי סאה וכשתורם ששת האיפה מחומר נמצא דהיינו אחד משפיע והיינו עין רעה ועין יפה אחד ממ' נפקא ליה נמי מהאי קרא דכתיב וכתיב נמי בהאי קרא וששתם כלומר וששתם קאי לאחומר חטים וחומר שעורים דבכל חד וחד איכא שתות שתם דהיינו סאה לשני חומרים ותן ששת האיפה דכתיב בהאי קרא על וששתם נמצא דהיינו אחד מארבעים דהוא סאה וחצי לששים סאין דהיינו חומר חטים וחומר שעורים [ה]

פיחת

לא יקדשנה. אסיפא. דלגבי דידה ליכא איסורא דודאי לא תשנאנו אע"פ שתראה בו דבר מגונה דבכל דהו ניחא לה. כשהיא קטנה לא. כלומר אשמעינן קטנה לא יקדש. אני רוצה. ואע"ג דאמרינן לעיל דבכל דהו ניחא לה, הני מילי כשהיא עצמה עושה, אבל כשאחר עושה לא. והראב"ד תירץ דהני מילי גדולה אבל קטנה לא. ולדבריו קשיא אמאי עד שתאמר בפלוני אני רוצה, בעד שתגדיל סגי דגדולה בכל דהו ניחא לה, אלא לאו כדפרישנא ש"מ, דאפילו גדולה כשאחר עושה לא ניחא לה.

(ט) **עלה בידו.** כשכרו אלא כתב בשכר ברגזנותו (יא) לא נשתכר כלום: **דור.** נדור: **שנאמר ובמושב לצים לא ישב.** וזה שאינו באחד מאלו במה יתעסק אם לא בגילגולות:

הדרן עלך האשה נקנית

האיש מקדש בו ובשלוחו. בגמ' ילף לה: **כשהיא נערה.** וכ"ש כשהיא קטנה אם קבל [ט] קידושין מקודשת. והאי דנקט נערה אורח אגדה אשמועינן דקטנה לכתחלה לא כדמפרש בגמ': **גמ' מצוה בו יותר מבשלוחו.** דכי עסיק גופו במצות [ט] מקבל שכר טפי: **מחריך רישא.** לכבוד שבת: **שיבוטא.** דג: **בהא איסורא נמי איכא.** אם יכול לקדש בעצמו וקידש ע"י שליח דמצוה שיראנה שמא תתגנה עליו: **וכי איתמר דרב יוסף.** דאמר מצוה הוא דאיכא ולאו איסורא אסיפא איתמר: **אבל בהא.** אע"פ שלא דאמתא בו איכא איסורא לומר שמא תראה בו דבר מגונה: **דאמר ר"ל טב למיתב טן דו.** משל הוא שהנשים אומרות על בעל כל דהו שהוא טוב לשבת עם שני גופים משבת אלמנה: **טן.** גוף: **דו.** שנים. ואי קשיא ה"נ גבי דידה איכא איסורא כי יהיב [ט] קידושין לשלוחה ולא חזי לה אין הכי נמי ומיהו מתני' בדידה קאמר דהיא מיקדשא בה ובשלוחה הלכך הא דתנא בה למצוה אשמועינן אבל איסורא לגבי דידה ליכא אבל ריש"ל דאיירי בדידיה תנא בו משום איסורא: **ושלח.** בגירושין כתיב ושלחה מביתו ומדלא כתב וגירשה ללמדינו בא שהאיש עושה שליח להוליך גט לאשתו: **מלמד שהאשה עושה שליח.** לקבל גיטה קרי ביה ושלחה [טז] לא מפיק ה"א: **ושלח ושלחה.** שני פעמים נאמר בענין: **שכן ישנן בעל כרחה.** הלכך אינהו נמי על ידי שליחות: **תורם כדעת בעל הבית.** לפי מה שהוא מכיר בעל הבית אם עינו יפה או עינו רעה. עין יפה אחד מארבעים עין רעה אחד משפיע [ט] שהתרומה לא נאמר בה שיעור מפורש אלא נאמר דגנך (דברים יח) ואפילו כל שהוא:

פיחת

לא עלתה בידו אלא רגזנותא ולאדם טוב מטעימים אותו מפרי מעשיו [6]וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ דור הנאה ממנו שנאמר [1]ובמושב לצים לא ישב מושבו מושב לצים:

הדרן עלך האשה נקנית

האיש [א]מקדש בו ובשלוחו [ב]האשה מתקדשת בה ובשלוחה [ג]האיש מקדש את בתו בשהיא נערה בו ובשלוחו: **גמ'** השתא בשלוחו מקדש בו מיבעיא אמר רב יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו כי הא [ד]דרב ספרא [ה]מחריך רישא רבא [ו]מלח שיבוטא איכא דאמרי בהא איסורא נמי אית בה כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב [ז]אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו [2]ורחמנא אמר [3]ואהבת לרעך כמוך וכי איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר האשה מתקדשת בה ובשלוחה השתא בשלוחה מיקדשא בה מיבעיא אמר רב יוסף [ח]מצוה בה יותר מבשלוחה כי הא דרב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא אבל בהא איסורא לית בה כדר"ל [ט]דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו: האיש מקדש את בתו בשהיא נערה: כשהיא נערה אין כשהיא קטנה לא מסייע ליה לרב [י]דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי אלעזר [יא]אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה: שליחות מנלן דתניא [3]ושלח מלמד [יב]שהוא עושה שליח ושלחה [יג]מלמד שהיא עושה שליח [4]ושלח ושלחה [יד]מלמד שהשליח עושה שליח אשכחן בגירושין בקידושין מנלן וכ"ת דיליף מגירושין מה לגירושין שכן ישנן בעל כרחה אמר קרא [5]ויצאה והיתה [טו]מקיש הויה ליציאה מה יציאה משוי שליח אף הויה נמי משוי שליח ואלא הא דתנן [טז]כ[יז]האומר לשלוחו צא תרום תורם כדעת בעל הבית ואם אינו יודע דעת בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים

פיחת

האיש מקדש. השתא בשלוחו מקדש בו מיבעיא. ומין שייך לתרץ הכא לאו דוקא ור"ל לא זו אף זו דלא שייך לשנויי הכי אלא בשאי בגות [9]אבל בשאי מיבות לא: [ט] **אי איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר.** ולהכי לא מוקי אריש וכגון שמכירה משום דהא מנ"ל דלמא מתני' מייני בין מכירה ובין אין מכירה ואפי' איסורא איכא ומלתא דרב יוסף לא נדע: **אסור לאדם שיקדש אשה כו'.** אע"ג דקתני האיש מקדש לכתחילה לא נקט ליה אלא לאשמועין דין קידושין [א]:

כשהיא נערה אין כשהיא קטנה **לא.** וא"ת ולמא לרבותא נקט נערה [ב] וכל שכן קטנה וי"ל דדייק מדקתני כשהיא נערה ולא קתני האיש מקדש את בתו נערה משמע [ט] דוקא נערה אבל לא קטנה א"ל י"ל דדייק מדלא קתני במתני' האיש מקדש את בתו סתם [ג] כדתנן (כתובות דף מו:) האב זכאי בבתו בקלושין ולא מפרש נערה כי הכא משמע דהכא דמפרש נערה הוי דוקא ולא קטנה: **אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה.** ואע"ג דאמר לעיל דאיסורא ליכא משום דטב למיתב טן דו ה"מ בגדולה שהיא מתקדשת ע"י עצמה דכיון שנתרצית ליכא למיחש שמא תחזור אבל קטנה שמתקדשת ע"י אביה [ד] איכא למיחש שמא אם היתה גדולה לא היתה מתרצית ועכשיו שאנו [ה] נוהגים לקדש בנותינו אפי' קטנות היינו משום שבכל יום ויום הגלות מתגבר עלינו ואם יש סיפק ביד אדם עכשיו לתת לבתו גדוניא שמא לאחר זמן לא יהיה סיפק בידו ותשב בתו עגונה לעולם: **ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח.** פ"ה דתרי ושלחה כתיב בפרשה ומ"ת הא אינטריך חד ושלחה למדרש דקטנה ושוטה אינה יכולה להתגרש [ו] דהכי משמע ושלחה מי שמשלחה ואינה חוזרת פרט לזו שמשלחה והיא חוזרת וי"ל דושלחה בתרא יש שתי דרשות דמצי למימר ונתן בידה ולשתוק מדכתב ושלח ש"מ לדרשא ומה"מ דושלחה נפקא דרשא אחרת וכ"ת פי' דמושלחה אחרון דריש כולהו ודריש שלח דהוה מצי למימר ונתן בידה וכן וי"ו דושלחה וכן ה' דושלחה ואידך ושלחה אינטריך להך דרשא דמשלחה ואינה חוזרת וזה לשון ר"ח דתניא שלח מלמד שעושה שליח פירוש ושלחה מביתו אחרון הוה ליה למיכתב ונתן בידה ולמה כתב שלח לומר שעושה שליח הוסיף ה' דכתיב ושלחה מלמד שהיא עושה שליח ושלחה הוסיף ו' עוד מלמד שהשליח עושה שליח: **תורם כדעת בעל הבית.** פירוש לפי מה שמכיר בבעל הבית עינו יפה או עינו רעה ויש בתרומה שלש מדות לפי שלא נאמר בה שיעור מפורש אלא נאמר דגנך דמשמע כל שהוא ובירושלמי [ט] מפרש להו מ"ר לוי בינונית מ' מן החמשים ונפקא ליה מתרומת מכס דכתיב (במדבר לא) וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים כל מה שאתה אוחז אחוז מ' מחמשים וכמו שמצינו תרומת מכס אחד מחמשים אף כל תרומה תורם אחד מחמשים וזו מדה בינונית ועין רעה אחד משפיע ונפקא ליה מקרא דכתיב (יחזקאל מה) ששת האיפה מחומר החטים וששתם האיפה מחומר השעורים וחומר הוי שלשים סאין ואיפה ג' סאין נמצא ששת האיפה עולה חצי סאה וכשתורם ששת האיפה מחומר נמצא דהיינו אחד משפיע והיינו עין רעה ועין יפה אחד ממ' נפקא ליה נמי מהאי קרא דכתיב וכתיב נמי בהאי קרא וששתם כלומר וששתם קאי לאחומר חטים וחומר שעורים דבכל חד וחד איכא שתות שתם דהיינו סאה לשני חומרים ותן ששת האיפה דכתיב בהאי קרא על וששתם נמצא דהיינו אחד מארבעים דהוא סאה וחצי לששים סאין דהיינו חומר חטים וחומר שעורים [ה]

פיחת

לא יקדשנה. אסיפא. דלגבי דידה ליכא איסורא דודאי לא תשנאנו אע"פ שתראה בו דבר מגונה דבכל דהו ניחא לה. כשהיא קטנה לא. כלומר אשמעינן קטנה לא יקדש. אני רוצה. ואע"ג דאמרינן לעיל דבכל דהו ניחא לה, הני מילי כשהיא עצמה עושה, אבל כשאחר עושה לא. והראב"ד תירץ דהני מילי גדולה אבל קטנה לא. ולדבריו קשיא אמאי עד שתאמר בפלוני אני רוצה, בעד שתגדיל סגי דגדולה בכל דהו ניחא לה, אלא לאו כדפרישנא ש"מ, דאפילו גדולה כשאחר עושה לא ניחא לה.

א מיי' פ"ג מהל' אישות הלכה יד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לה סעיף ג:
ב מיי' ומסמ' שם טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף ג:
ג מיי' ומסמ' שם טוש"ע אה"ע סימן לז סעיף ז:
ד ד מיי' פ"ל מהלכות שכנים הלכה ו סמג עשין ל טוש"ע ח"מ סי' רל סעיף ג:
ה ה מיי' פ"ג מהלכות אישות הלכה יט סמג שם טוש"ע אה"ע סימן לה סעיף ג:
ו ו מיי' ומסמ' שם טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף ג:
ז ז מיי' שם סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לז סעיף ח:
ח ח מיי' פ"ב מהלכות גירושין הלכה ג וסי"ו שם הלכה ג סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' קכ סעיף ג וסימן קמ סעיף ג:
ט ט מיי' פ"ה שם הלכה ג ד [ט] סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ג:
י י מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה ד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף לח:
יא כ מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה ז:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא עלתה בידו בשכרו אלא רגזנותו כחש בשורו לה: (ב) תוס' ד"ה אסור וכו' עוהגים לקדש. נ"ב ע"ל סוף דף פא:

מוסף תוספות

א. אע"ג דאיכא איסורא דחיילי קידושין. תוס' טוך. ב. לאשמועינן אע"ג שהיא גדולה היא ברשות האב להתקדש. תוס' הרא"ש. ג. ומשמע בין נערה בין קטנה. ריטב"א. ד. מדעתו. תוס' הרא"ש. אבל בשיטה לא נזדע למי כתוב. אע"ג דאמרה בפלוני אני רוצה שמא תחזור בה לכשתגדיל. וע"ע בתוס' ר"י הזקן. ה. וכולה מילתה אסמכתא דשמואל גופיה קאמר (לקמן נח.) חטה אחת פוטרת את הכרי. תוס' כתובות לט ע"ב.

תוס' ר"י הזקן

רגזנותא. כחש בשורו.

סליק פירקא
האיש מקדש

מצוה בו. כל מצוה שמוטלת עליו יעשה בגופו ולא ע"י שליח. מחרך רישא. הוא בעצמו לכבוד שבת היה מהבהב ראש הבהמה באור. שיבוטא. דג. ותתגנה. וישנאנה, ואם הוא ילך

גליון הש"ס

גמ' מלח שיבוטא. עי' ע"ז דף ל"מ ע"א תד"ה וסימנך: שם אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה. עי' מהרש"א מ"א פ"א דנ"ב דף טז ע"א: תוס' ד"ה האיש וכו' אבל בב' תיבות לא. עי' בלר שבע פ"א דהוריות ד"ה על פיסח:

מוסף רש"י

האיש מקדש בו ובשלוחו. והמקדש אשה לחכירו יקדשנה כפני עדים ויאמר הרי מקודשת לפלוני כן פלוני בטעמא זו כתב משה ויאמרלו (האורה ח"ב סי"ד). האיש מקדש את בתו. מקבל קידושי בתו קטנה שלא מדעתה (סוטה כג.). מחריך רישא. אם היה שם רגש בהמה לתרוך מתרכו הוא בעצמו (שבת קיט:). טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו. כן דו, גופים שונים כל דהו בעל (יבמות קיח:). בעל ואשתו ואפילו אינו לה אלא לגזות בעצמה (לעיל ז.). משל הדיוט הוא שהנשים אומרות טוב לשבת עם גוף אינם משבת אלמנה (כתובות עה.). כלומר אשה בכל דהו ניחא לה (ב"ק קיא.). דו. לשון יונית דיו שתים (סוכה נא:). עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה. וסמך לדבר דכתיב [בראשית כד ז] נקרא לנערה ונשאלה את פיה (רש"י ריש"ף וכ"ה ברש"י בחומש). תורם כדעת בעל הבית. כפי מה שהוא מכיר בו, אם עין יפה אחד מארבעים ואם עין רעה אחד משפיע (כתובות לט:) שכן שיערו חכמים (בכורות סא. מכת"י).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

פיחת [1] **או הוסיף** [2] **תרומתו תרומה.** פי׳ בקונטרס פיחת שתרם ג׳ ממ׳ וקאי פיחת לבעל הבית וי״מ משמע היכא דפיחת שתרם אחד משתים וקאי פיחת אתרומה מ״מ משמע היכא דתרם השליח ואפי׳ אתת בעה״ב ואמר לו לא היה בדעתי לכך אפ״ה תרומתו תרומה וקשה דמאי [3] מדהא דאמר (ב״מ דף כב.) האומר לשלוחו לא תרוס והלך ותרס אם א״ל בעה״ב כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה ומוקי לה התם כגון דשויה בעה״ב שליח ואפ״ה אין תרומתו תרומה כיון שלא פירש לו בהדיא שתתרלה ליפות וי״ל דהתם היינו טעמא לפי שאין דרך בני אדם לברור היפות כדי לתרום אלא הביעוים [א] אבל הכא דיש הרבה בני אדם דדרכן לתרוס בעין יפה מצי למימר ליה להכי אמדתיך [ב] ובטלת דעתך אצל דעתי למה שאמדתיך: **מה לגירושין שכן ישנן חול.** אבל לא מצי למימר שכן ישנן בע״כ כי ההיא דלעיל דאיכא למימר קידושין יוכיחו אבל לעיל לא מייתי ליה אלא גבי קידושין:

שכן ישנה במחשבה. ומיהו קידושין הוו אתו מתרומה ומגירושין דכי פרכת מה לגירושין שכן ישנן בע״כ תרומה תוכיח מה לתרומה שכן ישנה במחשבה גירושין יוכיחו ומיהו מהיקישא דויצאה והיתה לא הוה מצי [ג] מפיק דאיצטריך לשאר דרשות [ד]: **נפקא** ליה מדר׳ יהושע בן קרחה. וא״ת אמאי לא יליף דשליחות מהני בקדשים משחיטת פרו של אהרן מדאיצטריך לומר שהיה בבעלים כדכתיב (ויקרא ט״ז) ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דבשאר קדשים לא בעינן [ה] בעלים [ו] וי״ל דהא דממעטינן מפרו של אהרן חטאת דווקא דומיא דפרו של אהרן וה״נ משום דבחטאת כתיב אותו [ה] אפי׳ בע״כ [ו] והלכך כיון דאי איתא לקמן מקריבין אותו בע״כ דין הוא שיעשה שליח אבל שאר קרבנות [ז] דלא מקריבין בע״כ לא הוה ידעינן איכול לעשות שליח אי לא דנפקא ליה מדר׳ יהושע בן קרחה: **שכן ישנן במחשבה.** תרומה דכתיב (במדבר יח) ונחשב לכם תרומתכם וקדשים דכתיב בדברי הימים (ב׳ כט) כל גדיב לב עולות: **העובד כוכבים והכותי שתרמו תרומתן תרומה.** פירש הקונטר׳ ליאסר לזרים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע ומירוח העובד כוכבים אינו פוטר מן התרומה ובמנחות (דף סז.) יליף טעמא מדגנך דגנך תרי זימני למעוטי דיגון עובד כוכבים ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות מדמעת אם נפלה בחולין אוסרתה וחייבין עליה חומש המולה בשוגג ור״ש פוטר דקסבר אין מירוח העובד כוכבים חייב בתרומה ויליף מדגנך ולא דיגון עובד כוכבים ולדידיה ליכא מיעוטא אחר מיעוטא דמצריך להו לפי׳ דמשמע דפליגי בית קנין לעובד כוכבים ובפ׳ השולח (גיטין מז.) פליגי בה אמוראי ואין סברא לומר דפליגי תנאי בפלוגתא דאמוראי לכך פי׳ ר״י דת״ק סבר דאפי׳ יש קנין מקנאתו חייב בתרומה כגון שגדלה אצל בידי [ט] ישראל [י] ואי משום מירוח העובד כוכבים [יא] דפוטר [יב] לא דמיירי שמרחו ישראל ואי משום לקחם [יג] י״ל דמיירי שלקחם קודם מירוח ואח״כ מירחם ישראל ופטורא דלקחם אינו אלא אחר מירוח כן פי׳ ר״ת [יד] וקשה דא״כ דומיא דהכי פוטר ר״ש ומאי טעמא וי״ל דטעמא כדאמר [זבחים] (דף מה.) דאמר ר״ש קדשי עובדי כוכבים אין בהם מעילה משום דילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומה כתיב בני ישראל [טו] ולא עובדי כוכבים אלמא ממעטו ליה מקרא בהדיא [ה]: **ודילמא**

פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה מנלן וכי תימא דיליף מגירושין מה לגירושין שכן ישנן חול אמר קרא אתם [1] גם אתם [ב] [א] לרבות את השליח ונכתוב רחמנא בתרומה וניתו הנך ונגמרו מינה משום דאיכא למפרך [ב] שכן [ג] ישנה [ד] במחשבה והא [ד] דתנן [2] חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו והלך ומצא ושחט והן לקחו ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלים [א] ושותים עמו מנלן וכי תימא דיליף מהנך מה להנך שכן ישנן חול אצל קדשים נפקא ליה מדרבי יהושע בן קרחה [ה] דא״ר יהושע בן קרחה מנין ששלוחו של אדם כמותו שנאמר [2] ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל הקהל כולן שוחטין והלא אינו שוחט אלא אחד [ו] אלא [ה] מכאן [ז] ששלוחו של אדם כמותו נכתוב רחמנא בקדשים וניתי הנך וניגמרו מינה משום דאיכא למפרך מה לקדשים שכן רוב מעשיהן ע״י שליח חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי הי תיתי לא נכתוב רחמנא בקדשים ותיתי מהנך מה להנך שכן ישנן חול אצל קדשים לא נכתוב רחמנא בגירושין ותיתי מהנך מה להנך שכן ישנן במחשבה אלא לא לכתוב רחמנא בתרומה ותיתי מהנך [ו] ה״נ ואלא אתם גם אתם למה לי מיבעי ליה לבדרבי ינאי [ח] דא״ר ינאי גם אתם [ה] מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית הא למה לי קרא מדרבי חייא בר אבא א״ר יוחנן נפקא [ט] דא״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן [י] אין העבד נעשה שליח לקבל גט מיד בעלה של אשה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין איצטריך ס״ד אמינא עבד דלאו בר היתירא הוא כלל אבל עובד כוכבים הואיל ואיתיה בתרומה דנפשיה [ו] דתנן [י] העובד כוכבים והכותי שתרמו תרומתן תרומה אימא שליח נמי עביד קמשמע לן ולר׳ שמעון דפטר דתנן [ו] תרומת עובד כוכבים מדמעת וחייבין עליה חומש [ז] ור״ש פוטר [ח] אתם [ה] גם אתם למה לי איצטריך סד״א הואיל ואמר מר [ט] אתם [ה] ולא אריסין אתם ולא שותפין אתם [ט] ולא אפוטרופוס אתם [ט] ולא התורם את שאינו שלו אימא אתם ולא שלוחכם נמי קמ״ל הניחא לרבי יהושע בן קרחה אלא לרבי יונתן דמפיק ליה להאי קרא לדרשא אחרינא מנא לן דתניא [ט] רבי יונתן אומר מנין שכל ישראל כולן יוצאים בפסח

פיחת י׳. שתרם אחד מארבעים: **תרומתו תרומה.** דאמר ליה בהכי אמדתיך [ב] **מנלן.** דשליח תורם: **גם אתם.** כן תרימו גם אתם והאי גם יתירא הוא: **במחשבה.** נותן עיניו בלב זה ואוכל בלב זה [ג] דכתיב (במדבר יח) ונחשב [ד]: **והא** [ד] **דתנן.** מבני חבורתם: **לא ובקש.** פסקה התכול: **והן אוכלין עמו.** שהרי עשאוהו שליח לשחוט ושלהן פסול: **מנלן.** דשלוחו של אדם כמותו לשחיטת קדשים: **אלא קדשים.** אפי׳ תרומה אוכל הוא אלא: **רוב מעשיהם.** כל עבודת הקרבתם ע״י כהנים שהם שלוחים [ה]: **הי תיתי גרסי׳: שכן ישנן במחשבה.** קדשים נמי איתנהו במחשבה [ו] (וכן נמי פסול קדשים ופיגול ע״י מחשבה הם באים) גמר בלבו לומר שור זה עולה הרי הוא עולה כדתני׳ בשבועות בפ״ג (דף כו:) מולא שפתיו [ז] אין לי אלא שהוליא בשפתיו גמר בלבו מנין ת״ל [ח] כל נדיב לב עולות: **ותיתי מהנך.** מה קדשים שהן קדש ישנן בשליח תרומה שהיא חול לא כל שכן מה לקדשים שכן רוב מעשיהם ע״י שליח גירושין יוכיחו מה לגירושין שכן ישנן חול אצל תרומה קדשים יוכיחו וחזר הדין הלך השור שהכהן שיבנו ע״י עצמו ושלוחו כמותו אף אני אביא תרומה: **לבדר׳ יוחי.** להכי כתב גם לרבויי שליח משום דבעי לאקושי למשלחו למימר דבעובד כוכבים פסול: **נפי שליחו הוא.** אלמא לא בעי קרא דמסברא אית לן למימר דמידי דלא שייך ביה לא מתעביד עליה שליח: **ואם בר היתירא הוא גרסי׳.** אינו בשום לד היתר אשת איש שאינו מגרש דהא אין לו קידושין: **ס״ג** אבל עובד כוכבים הואיל ואיתיה בתרומה דנפשיה: **שתרמו.** את שלהן: **תרומתן תרומה.** ליאסר לזרים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע [ג] ומירוח עובד כוכבים אינו פוטר מן התרומה ובמנחות (דף סז.) יליף לה טעמא מדגנך דגנך תרי זימני [ד] למעוטי דיגון עובד כוכבים ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות מדמעת אם נפלה בחולין אוסרתה וחייבין עליה חומש: **וחייבין עליה חומש.** המולה בשוגג: **ור׳ שמעון פוטר.** דקסבר אין מירוח העובד כוכבים חייב בתרומה ויליף לה מדגנך ולא דיגון עובד כוכבים בתרומה (שם) ולדידיה ליכא מיעוטא אחר מיעוטא דמצריך להו לריכי: **אתם גם אתם למה לי.** פשיטא דלא הוי עובד כוכבים שליח דהא ליתיה בתרומה דנפשיה: **איצטריך.** לרבויי שליח לתרומה משום דכתיב אתם למעוטי אריסים מלתרוס חלקו של בעה״ב ואפטרופוס יתומים והתורם את שאינו שלו אלא מדעתו אימא למעוטי נמי שליח להכי איצטריך גם לרבויי: **הניחא לרבי יהושע.** דנפקא ליה שליחות דקדשים מושחטו אותו:

בפסח

העובד כוכבים חייב בתרומה ויליף מדגנך ולא דיגון עובד כוכבים ולדידיה ליכא מיעוטא אחר מיעוטא דמצריך להו אצרוכי עכ״ל וקשה לפי׳ דמשמע דפליגי בית קנין לעובד כוכבים ובפ׳ השולח (גיטין מז.) פליגי בה אמוראי ואין סברא לומר דפליגי תנאי בפלוגתא דאמוראי לכך פי׳ ר״י דת״ק סבר דאפי׳ יש קנין מקנאתו חייב בתרומה כגון שגדלה אצל בידי [ט] ישראל [י] ואי משום מירוח העובד כוכבים [יא] דפוטר [יב] לא דמיירי שמרחו ישראל ואי משום לקחם [יג] י״ל דמיירי שלקחם קודם מירוח ואח״כ מירחם ישראל ופטורא דלקחם אינו אלא אחר מירוח כן פי׳ ר״ת [יד] וקשה דא״כ דומיא דהכי פוטר ר״ש ומאי טעמא וי״ל דטעמא כדאמר [זבחים] (דף מה.) דאמר ר״ש קדשי עובדי כוכבים אין בהם מעילה משום דילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומה כתיב בני ישראל [טו] ולא עובדי כוכבים אלמא ממעטו ליה מקרא בהדיא [ה]: **ודילמא**

מסורת הש״ס

[1] ב״מ כב. ספרי פ׳ קרח. [2] [בכתי״ש נוסף: מה לתרומה], [3] [בילה יג.]; [4] ספרים לח.; [5] מכילתא פ׳ בא פרשה ה נדרים עב: מזר יב: ב״מ לו. [בכרכות לד: מגיגה י: מנחות לג: לקמן מג.], [6] [חולין כט ע״ב], [7] [בכתי״ש: אין סכי ממי], [8] גיטין כג: ב״מ (כב.) עא.; [9] גיטין כג: ע״ש, [10] תרומות פ״ג מ״ט גיטין כג.; [11] תרומות שם, [12] [עי׳ תוס׳ מנחות שם. ד״ה גזירה], [13] מיוחר, [14] גיטין נב, [15] [פי׳ על זה ממלא בתוס׳ כתובות כ: ד״ה הרי זה וכפרש״י דגיטין נב.], [16] פסחים עח: [וחס אימא ר׳ נתן], [17] [כתובות ק ע״ב], [18] [שבת קמב סוע״ב], [19] [בילה יג ע״ב], [20] [לעיל כג ע״ב], [21] רש״ל מ״ו, [22] [דברים כג.], [23] [דב״ב כמן], [24] [גיטין מז ע״ב], [25] [דברים יב, ח. וסס יד, כג.], [26] [נ״ל שמיק], [27] [לעיל ה ע״ב], [28] [נ״ל דפטור. רש״ל], [29] [ב״מ פח רע״ב], [30] [בכתובות יא ע״ב ד״ה טבלים], [31] [במדבר יח, יט],

תורה אור השלם

1. כֵּן תְּרִימוּ גַּם אַתֶּם תְּרוּמַת יְיָ מִכֹּל מַעַשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְיָ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:

במדבר יח כח

2. וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם:

שמות יב ו

גליון הש״ס

גמ׳ לרבות את השליח. עי׳ יבמות קא ע״ב תד״ה וקלאו לו ונערכין דף ב ע״א תד״ה קכנו: **שם** ישנה במחשבה. עי׳ גיטין לא ע״א תד״ה כך בתומת מעשר: **שם** מבאן ששלוחו ש״א כמותו. עי׳ בפרש״י בתומס ס׳ ויקרא כ״ד ד״ה בפסוק וגמרו אותו כל העדה: **שם** גם אתם למה לי. עי׳ עוסי אבן מגיגה י׳ ע״ב ד״ה מה התם:

מוסף תוספות

א. והוי כמו טעות. תוס׳ כתובות לט: ודמיא לשליח שתרם א׳ משלושים. תוס׳ טוף. ב. כדאיתא בכתובות ק. תוס׳ הרא״ש כיון דאפשר בהאי אומדנא ושלחו סתם ודאי אל דעת כן שלחו דאי לא הוה ליה לפרושיה הלכך שליחותיה עביד. ריטב״א. ג. מכלל דשאר קרבנות אפילו ע״י שליח ובכה״ג אמרינן במנחות [יט.]. תוס׳ הרא״ש. ד. וקנה ממנו

עין משפט נר מצוה

יב א מיי׳ פ״ד מהל׳ תרומות הלכה ח:
ב מיי׳ שם הל׳ טו טוש״ע י״ד סי׳ שלא סעי׳ מו:
יג ג מיי׳ פ״ג מהל׳ קרבן פסח הלכה ד:
יד ד מיי׳ פ״א מהל׳ שגיאות הלכה ח סמג עשין פג טוש״ע מ״מ סימן קפב סעיף ג:
טו ה מיי׳ שם פ״ג הלכ׳ ח ופ״ד מהלכות תרומות הלכה ח סמג שם טוש״ע שם סי׳ קפח סעיף ג:
טז ו מיי׳ פ״ו מהל׳ גירושין הלכה ו סמג עשין עח טוש״ע אה״ע סימן קמח סעיף לח:
יז ז מיי׳ פ״ד מהלכות תרומות הלכה טו [טוש״ע י״ד סי׳ שלא סעי׳ מד]:
יח ח מיי׳ שם הלכה י ע״ש בכ״מ [טוש״ע שם סעיף לז]:
ט מיי׳ שם [ופ״א מהל׳ מחלות הל׳ ט טוש״ע שם סעי׳ לח]:
יט י מיי׳ שם הלכה ג [טוש״ע שם סעי׳ לז]:

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ והם אוכלים עמו כל״ל:

מוסף רש״י

פיחת עשרה. שתרם אחד מארבעים בעין יפה, או הוסיף עשרה. שתרם אחד מששים (בכורות סא. מכת״י). **אתם גם אתם.** כן תרימו גם אתם, מהכא נפקא לן שלוחו של אדם כמותו לתרומה, שהשליח שתרם תרומתו תרומה (ב״מ כב.). **במחשבה.** נותן עיניו בלב זה לשם תרומה ואוכל בלב זה ואע״פ שלא הפרש ונפקי מונחשב (גיטין לא.). שמחשב ואומר שני לוגין יין שאני עתיד להפרים הרי הן תרומה כלאמרינן גבי ניקח יין מבני הכותים ולהכי קרי ליה מחשבה משום דאינו מונה אותן א״ל נותן עיניו בלב זה ואוכל בלב אחר (בכורות נס. ועי״ש בכת״י). **אם שלו נשחט ראשון.** הואיל והם אמרו לו שחוט עליו, על שלו הם נמנין ושוב אין יכולין לזיכמות על שלהן, ושלהן יפרף דפסח בלא בעלים הוא ואוכלין כולן משלו (פסחים צח:). **מה אתם בני ברית.** מהולים ונכלו בברית מלות, אף שלוחכם בני ברית. לאפוקי עובד כוכבים, אבל עבד בן ברית הוא דכתיב (דברים כט) מתוטב עלך (גיטין כג.). דבעינן דומיא דמשלח שיהיו דינין שוגגין כו (ב״מ צו.). **העובד כוכבים והכותי שתרמו תרומתן תרומה.** ואפטורה לזרים דקסבר אין קנין לעכו״ם בארץ ישראל להפקיע מקדושת מעשר והקדש הנכו״ם הקדש כדילפינן [קולין יג.] מאש אש לרבות את הנכו״ם שנולדין לזרים ונדבות ביראל (גיטין כג.). **ולא אריסין.** על חלקו של בעל הבית (שם נב.). **ולא שותפין.** אין יכול לתרום על חלק חברו שלא מדעתו (שם). **ולא התורם את שאינו שלו.** הך פיפא טעמא דרשא, כלומר אתם ממעטו התורם שאינו שלו, והני סולמו שאינו שלו ניטהו, אי נמי זו ואין צריך לומר זו קמני (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בפסח אחד. אע"פ שאין בו כזית לכל אחד דקסבר אכילת פסחים לא מעכבא אלא זריקת דם לחודא[ד]: **מיניה.** מן המקרא עצמו דמכל מקום אחד מהן שוחטו בשלימותם: **דאית ליה שותפות.** דהא של כל הקהל הוא אבל שליח בעצמא לא: **ויקחו להם איש וגו'.** אחד לוקח לכל המשפחה: **איש זוכה.** ולעולם משום דאית ליה שותפות בגוייהו. ודקאמרת אם אינו ענין ענין הוא לו דאיצטריך לו למעוטי קטן שאין לו כח ליקח בשביל אחרים להיותו זוכה להן במקחו: **ואכלי מיבעי ליה.** איש לפי אכלו תכוסו דשוחטין את הפסח על היחיד ולא אייתר לן שליחות היכא דלא שייך: **אין שוחטין את הפסח על היחיד.** רבי יהודה אומרה וליף לה[ה] מלא מוכל לזבוח את הפסח בתמד[ו] ביחיד: והא הוו נמי קטנים בנוחלי הארץ וכי הזוכים להם במורת שלוחין בלו ושלא אין שליחות לקטן דגבי ושלח ושלחה איש כתיב (דברים כד) כי יקח איש ומינה ילפינן (בב"מ דף עא.): דאין הקטן עושה שליח: **אלא.** הוא לאו לאתויי שליח אתא אלא לזכין לאדם שלא בפניו אתא דקטנים כשלא בפניו דמו וכיון דנחלת הארץ זכות היא להם היתה חלוקתם חלוקה: **אלא דרבנא.** כלומר לא זכות שלא בפניו גרידתא איכא למשמע מינה לגדולים אלא לאורויי נמי דלקטנים אפי' חובה הבאה ממתנת זכות דאאין ב"ד לעשות להן כי הכא לזכותם בנחלה בלו ואע"פ שפעמים שחלוקה זו חובתם דאיכא דלא ניחא ליה בחלק שנפל לו אפ"ה לא הדרי בהו: **לחוב אמאי.** אי פשיטא לן שיבא לחובתם מה לנו להעמיד אפוטרופוס לכך: **אלא לחוב ע"מ לזכות.** אנו נעמידם לדון ולערער בשבילם לזכותם ולהנאתם ואם יתמיידו בדין מה שעשו[ז] **נשיא אחד.** והכא זכות וחובה הוה כדאמרן דאיכא דניחא ליה (בהו) בהכי כו' כדאמרן: **וכוריין לו חלק יפה.** לכל אחד יפה לזה ויפה לזה: **שום הדיינים.** שאמו נכסי לוה לגמלה אלא בפני לוה לו אלא מדעתו משום דלא הוה ליית דינא: הא

ודילמא שאני התם דאית ליה שותפות בגוייהו. פי' אבל לשוייה שליח היכא דליכא שותפות מנליה ואין לומר דאין הכי נמי היכא דליכא לו שותפות בגוייהו לא מצי שוייה שליח דהא תנן בפ' האשה (פסחים דף פח:) הרי שאמר לו רבו לא ושחוטו עלי הפסח ושכח מה אמר לו רבו גדי או עלה יקח גדי ועלה ויאמר אם גדי אמר לי רבי עלה שלי וגדי שלו ואם עלה אמר לי רבי גדי שלי ועלה שלו ומדקאמר עלה שלי וגדי שלו משמע שאין לו שותפות בגדי אפ"ה שוחט גדי עבור רבו אלמא דמצי לשוייה שליח אפי' היכא דלית ליה שותפות בגוייה וא"ת אמאי לא דחי לעיל נמי[א] דהסיא דר' יהושע בן קרחה מיירי דאית ליה שותפות בגוייהו כדאמר הכא וי"ל דלרבי יוחנן דמפיק מהאי קרא דכל ישראל יוצאין בפסח אחד דקסבר אכילת פסחים לא מעכבא א"כ האי דקאמרת אחד שוחט לכולן מיירי דאית ליה שותפות בגוייה דהא בהכי קרא מיירי אבל לרבי יהושע בן קרחה דאמר דכל ישראל אין יוצאין בפסח אחד לפי שצריך לכל אחד יאכל כזית